

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani. Učiteljska tiskarna, Frar čiščanska ul. 6/l. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko politiško glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna šte. 1 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vseh vrst je plačati po Din 2-50 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. čk. ur. 11.197.

Posebno ocenjevanje učiteljstva po čl. 72. uradniškega zakona.

(Iz pravno-obrambnega odseka Pov. UJU. — Ljubljana na pokrajinski skupščini v Krškem leta 1924.)

Nekako pred 40 leti se je pričelo med učiteljstvom bivše Avstrije odločno gibanje za odpravo tajne in uvedbo javne kvalifikacije. Legalna borba je bila sicer brezobzirna, vendar brezuspešna, kajti nasprotniki javne kvalifikacije, t. j. vsi merodajnejši činitelji, ki so imeli odločevati o usodi učiteljstva, so se posluževali vseh sredstev, da jo preprečijo. Bili so se namreč, da izgubi z odpravo tajne kvalifikacije nadvlado nad učiteljskim stanom, ki bi z javno oceno mnogo pridobil na svoji neodvisnosti in s vobodi v uživanju državljskih pravic.

Znani so mi slučaj, da je ocenil okrajni šolski nadzornik povodom svojega nadzorovanja narodno zavednega učitelja izvrstno in ugotovil tudi v zapiski, a ko se je le-ta potegoval za službo v kraju, kjer so višji državni ozirni zahtevali, da se podeli narodnemu odpadniku ali vsaj mlčačju s slabo oceno, kateremu bi bil bolje kvalificiran učitelj nevaren tekmeč, so ti ozirni »na javne interese in čut odgovornosti« zahtevali, da se izvrstna kvalifikacija popravi v toliko, da je prišel učitelj vsled popravljene kvalifikacije izven vsake kombinacije.

Večina takratnih šolskih nadzornikov je bilo slepo orodje vladajočega sistema, ki jim ni bilo mar resnice, da se ne boji javnosti, kdor nima ničesar prikriti in da vzbuja vse, kar se godi tajno in v skrivnostno, sum in čut nezaupanja.

Ni čuda, da se je pojavil vsled takih razmer v učiteljskih vrstah leto za letom hujši odpor proti tajni kvalifikaciji, tej srednjeveški uredbi.

Živo se še spominjam, kako je zavržalo med učiteljstvom bivše Štajerske leta 1899., ko je vodil šolsko upravo vsem starejšim slovenskim učiteljem dobro znani Linhart. Skoraj na vseh okrajnih uradnih konferencah je sprejel učiteljstvo brez debate stavljeni nujni predlog za odpravo tajne ocene.

Predaleč bi me vodilo, ko bi hotel navesti vse razvojne stopnje tega boja v raznih avstrijskih deželah za in zoper javno oceno. Omenim le, da se je leta 1900. posrečilo edino-le koroškemu učiteljstvu doseči ta cilj.

Kazalo je, da si pribori to pravico tudi štajersko učiteljstvo, ki je zainteresiralo deželni zbor za to zahtevo. Isti se

je v resnici izrekel za uvedbo javne kvalifikacije osnovno in meščanskošolskega učiteljstva, toda na predlog znanega grofa Stürgkha — brez pravice ugovora.

Ker je pa štajersko učiteljstvo vztrajalo neomajno na svoji zahtevi po javni oceni s pravico pritožbe, se je vlekla zadeva brez konca in kraja. Šele leta 1907. je naročil deželni šolski svet štajerski vsem okrajnim šolskim svetom, naj podajo svoje mnenje in mišljenje o tej od vsega učiteljstva tako nujno zahtevani preuredbi.

Večina okrajnih šolskih svetov je zavzela, kakor ni bilo to drugače pričakovati, odklonilno stališče in ga utemeljevala z vsemi mogočimi in nemogočimi razlogi, med katerimi je bil tudi ta, da manjka vsaka izkušnja, kake posledice bi imela ta novotarija.

Iz izjav okrajnih šolskih svetov je bilo pač posneti stremenje preprečiti za vsako ceno uvedbo javne ocene, ker bi se bili mogli poročevalci pač poučiti o posledicah na onih mestih, kjer je bilo javno ocenjevanje že več let uveden, o kakor n. pr. v vojski, pri finančni straži, državnih železničarjih, koroškem deželnem šolskem svetu itd. In tako je učiteljstvo v pokojni Avstriji zaman čakalo na odpravo s tajno oceno združenih krivic.

Šele po razpadu naše mačhe Avstrije, torej po prevratu smo dosegli slovenski učitelji v svobodni domovini odpravo tajne in uvedbo javne kvalifikacije, za katero se je borilo učiteljstvo v Avstriji dolga desetletja brez uspeha in kateri boj je vezal nebroj njegovih sil.

Deželna vlada za Slovenijo — Poverjeništvo za uk in bogočastje — je izdalo 23. aprila 1920. leta »Naredbo o usposobljenostnem ocenjanju učiteljev na javnih ljudskih in meščanskih šolah v Sloveniji«, s katero se je uvedel za slovensko učiteljstvo moderni način ocenjevanja. (Ur. l. letnik II., šte. 52., toč. 194.) Naredba, ki temelji na modernih načelih, ustreza vsem zahtevam, ki jih je stavilo svoječasno učiteljstvo in daje jamstvo čim najbolj stvarne ocene. Dosegli smo: javno oceno, komisijsko oceno, vpogled v oceno, pravico pritožbe zoper nepravilno oceno, torej pravico zagovora in duh, ki veje iz uredbe, ka-

že najboljšo voljo zagotoviti vsakemu pravično oceno.

Možnost javne in posebne ocene ter ocenjevalnega postopanja nam daje sicer tudi nov uradniški zakon z dne 31. julija 1923, ki določa v čl. 72., da se nastavniki vseh šol ne ocenjujejo po predpisih uradniškega zakona.

Iz istega sledi, da so še neznane določbe, po katerih se bo ocenjevalo učiteljstvo in da zato ne smemo držati rok križem, marveč se moramo boriti še nadalje, da ne izgubimo z novim šolskim zakonom pravice do javne kvalifikacije, ki velja sedaj le za Slovenijo in še ni uveljavljena za vso našo državo.

Zahtevati moramo torej, da se vnesse v novi šolski zakon vsa temeljna načela, ki odgovarjajo modernemu načinu in postopanju pri ocenjevanju učiteljstva v zmislu navedbe o ocenjanju slovenskega učiteljstva.

Sprejete resolucije:

I. Na osnovi člena 72. zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih, ki določa, da ocenjanje po uradniškem zakonu ne velja za nastavnike vseh šol, zahtevamo, da se vnessejo

v novi šolski zakon določbe o službenem ocenjevanju učiteljstva, ki bodo odgovarjale modernemu načinu ocene.

II. Moderni način ocene mora temeljiti na sledečih načelih:

1. Ocena mora biti javna, t. j. z ozirom na ocenjenega.

2. O oceni odločaja komisija strokovnjakov.

3. Učitelj(ica) ima pogled v oceno, se sme zoper slabo oceno pritožiti in v slučaju potrebe zagovarjati.

III. Slovensko učiteljstvo se je dolga desetletja borilo za tako moderno oceno, jo doseglo po prevratu in ima že od leta 1920. v veljavi predpise, ki odgovarjajo modernemu načinu in postopanju pri ocenjevanju. Naredba poverjeništvu za uk in bogočastje o usposobljenostnem ocenjanju učiteljev na javnih ljudskih in meščanskih šolah v Sloveniji. »Uradni list« II. letnik, šte. 52., točka 194.) Zato zahtevamo, da se slični moderni predpisi o ocenjevanju vnessejo tudi v novi šolski zakon in se tako zakonitim potom zabrani možnost ocenjevanja po zastarelem in nemodernem načinu.

Nekaj misli o vprašanju bodočega zakona o osnovnih šolah.

Prinašamo nekaj točk iz obširnega poročila učiteljskega društva za Mežiško dolino izdelanih ob priliki Radojevičevega načrta, ker vsebuje poročilo nekaj uvaževanja vrednih, dasi spornih misli in predlogov.

1. Državni šolski zakon vsebuje vse ono, kar je iz nujnih načelnih in praktičnih razlogov potrebno, da se zagotovi šoli značaj državne institucije in učiteljstvu značaj državnega uradništva, prepuščaj pa vse ono kar bi utegnilo otesnjevati razvojne možnosti šolstva in prilagodenje istega posebnim pokrajinskim razmeram specialnim zakonom, ki jih sklone parlament za posamezne dele države posebe in izvršilnim naredbam ministrstva prosvete.

2. Pri vsej splošnosti morajo biti zakonske določbe precizne in jasne, da onemogočijo kršenje zakona potom različnih in samovoljnih interpretacij. Ker sloni na spoštovanju zakona ves državni red in državljanska morala, mora biti zakon izvedljiv. Hkrati pa mora zagotoviti napredku šolstva za

dolgo dobo let prosto pot in marsikaj zahtevati, za kar pogoji še niso vsepovsod dani; zato je treba posebnih določil za prehodno dobo. (Taka prehodna določila so potrebna n. pr. glede ustroja šol, šolske obveznosti, ustanavljanja šol in učiteljske izobrazbe).

3. Ker obiskujeta dve tretjini vseh učencev nižje organizirane šole na kmetih, med kojimi zopet prednjačijo in bodo še dolgo prednjačile enorazrednice in ker tvori kmetstvo prebivalstvo brez dvoma ogromno večino in jedro naroda in je njegovi izobrazbi posvečati največjo pažnjo, zato imej zakonodaja poseben ozir na podeželske šole in kmetijske razmere in se izogni vsaki določbi, ki bi diskvalificirala te šole napram mestnim šolam ter omogočuj tudi v prehodni dobi, ko moramo računati z raznimi nedostaki podeželnega šolstva, da se nudi kmetjski mladini v danih razmerah najboljša izobrazba.

V tem smislu stavimo še posebe sledeče zahteve:

a) Pri razširjanju šol in ustanavljanju novih razre-

LISTEK.

Zakon o narodnih šolah.

(Nekaj še vedno aktualnih vprašanj iz debate o Radojevičevem načrtu šolskega zakona v Glavnem Prosvetnem Svetu.)

Pri seji dne 2. decembra* se je razvila debata o tem: ali naj obsega zakon o osnovnih šolah tudi meščanske šole, ali pa naj se za nje sestavi nov zakon.

Po dolgi diskusiji, ki so se je udeležili skoro vsi člani sveta, se je z glasovanjem odločilo, da ni potrebno, da bi zakon o ljudskih šolah obsegal tudi meščanske šole.

Na drugi seji se je razpravljalo o smotru osnovne šole ter je bilo z malimi izpremembami sprejeto besedilo čl. 1. načrta objavljenega v 53. številki »Učt. Tov.« I. 1921.

V glavnem so bili sprejeti od predloženega načrta vsi čl. do 17., ki predpisuje trajanje šolske obveznosti. Ta člen je spremenjen, ter se glasi:

Obveznost in osemleten obisk naj se prične takoj, toda izpelje naj se stopnjama s krajevnimi razmerami, računajoč s številom šol in učiteljstva. Toda

odredbe čl. 1., 5., 14. in 16. tega zakona se morajo izpeljati najkasneje do konca 1930. leta.

Predvsem se stavlja državi v dolžnost: da pripravi do konca leta 1930. vse za obvezni osemletni osnovni pouk vseh otrok, dečkov in deklic, ki so dorasli za šolo.

Dokler pa ne nastopi ta možnost, obstoji tendenca, da se z zimskimi tečaji in s skrajšanjem učnega načrta za 3. in 4. šol. l. omogoči, da z danim številom šol in učiteljstva, ki ga imamo, izvede vsaj šestletni osnovni pouk šolskih otrok v celi državi po deželi, ki po sedanjem sistemu po zaključnem četrtem šolskem letu osnovne šole prenehajo s šolanjem.

Na seji Glavnega prosvetnega sveta dne 7. decembra 1921.* se je nadaljevala debata o poedinih točkah načrta za osnovne šole.

Najdaljša razprava se je razvila o čl. 16. in 17. Po dolgi debati se je odločilo, da se doba osnovnošolskega pouka mora brez odloga povečati zato se je za ta člena sestavilo novo besedilo.

Čl. 16. in 17. izdelanega načrta sta spojena in zamenjana z novim besedilom čl. 16., ki se glasi:

»Šolska doba v osnovni šoli traja 8 let in se deli v 8 razredov (šol. let).

* N. P. št. 94.

* N. P. št. 92. Prinašamo to debato v informacijo, ker nam pripomore k lažjemu razumevanju sedanega načrta šolskega zakona.

Obveznost in osemletna doba po tem zakonu se prične takoj ter se stopnjama izpelje.

Po deželi, kjer sta vsaj dva učitelja(ici), se takoj uvede šestletni pouk, kjer je pa več učiteljstva in drugih ugodnosti, pa se izpelje osemletni osnovni pouk. Natančneje odredbe o tem predpisuje minister prosvete. Odredbe čl. 1., 5. in 14. tega zakona pa se morajo izpeljati najdalje do konca 1930. leta.

Nato so se izmenili tudi člen 18., 19. in 20. s sledečim besedilom: »Osemletno osnovno šolo morajo dovršiti vsi otroci, dečki in deklice, ki so normalno razviti, razen onih, ki po končanem četrtem razredu odidejo v druge državne šole.

V prvih štirih razredih je pouk povsod enak. Urejen je tako, da nudi učenec potrebno sposobnost za prestop v višje razrede osnovne šole ali pa v nižje strokovne, meščanske in srednje šole.

Kdor odide v druge šole, mora v njih prebiti vsaj 4 leta; v nasprotnem slučaju se mora vrniti v osnovno šolo.

Čl. 21. postane 18-ti in se glasi:

»V višjih štirih razredih se pouk prilagodi krajevnim razmeram in življenjskim potrebam. Na deželi naj ima kmetijski, po mestih pa trgovsko-obrtni značaj.

Na seji dne 8. decembra t. l. se je nadaljevala razprava. Čl. 21. dobi št. 18.

ter se naj v prvem stavku »V višjem tečaju« glasi: »V višjih štirih razredih«, v tretji vrsti se pa izpusti beseda »praktičnega«.

Izraz »višji tečaj« se tudi v ostalih členih zamenja z besedami: »višji štirje razredi« (šolska leta). Nato sta sprejeta tudi čl. 19. in 20. (v objavljenem tekstu 22. in 23.) tako kot sta objavljena.

Ravno tako je sprejet tudi čl. 21. (prej 24.), pri čl. 22. (v načrtu 25.) pa se je razvila razprava, v kateri so se posamezni govorniki izpraševali, ali je z ozirom na razmere mogoče, da zgradi vsaka, pa tudi najubožnejša občina takoj svojo lastno šolo.

Na predlog g. Mil. Popovića se je sprejelo sledeče besedilo:

»Šolska in politična občina ni treba da se zlagajo. Vsaka politična občina pa mora imeti vsaj po eno šolo.

Nato je bil sprejet čl. 23. (26.) po predlogu.

Pri čl. 24. je izpuščen celi drugi odstavek ter se glasi:

»Šola se imenuje po kraju, kjer je, šolska občina pa po svoji šoli.

Čl. 25. je sprejet v celoti.

Čl. 26. je izpopolnjen z novim odstavkom, ki se glasi:

»On preskrbi izdelavo in potrjuje načrte za šolska poslopja in stanovanja z ozirom na terenske razmere.

(Dalje prihodnjič.)